

„Silní pro život“

„Stark für das Leben“

„Mocni dla życia“

Mezinárodní seminář 19. – 22. říjen 2012 v Hejnicích

Internationales Seminar 10. – 12. Oktober 2012 Hejnice

Międzynarodowe seminarium 10. – 12. października 2012 Hejnice

Europäische Union. Europäischer Fonds für regionale Entwicklung: Investition in Ihre Zukunft / Evropská unie. Evropský fond pro regionální rozvoj: Investice do vaší budoucnosti

Ziel 3 | Cíl 3

Ahoj sousede. Hallo Nachbar.
2007-2013. www.ziel3-cil3.eu

Obsah

Inhalt

Spis treści

Úvod	4
Přednášky	5
Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami Strategie boje proti sociálnímu vyloučení v libereckém kraji na období 2011 – 2015	5
PROBAČNÍ PROGRAM – „Právo pro každý den“	6
Odlišné chápání náboženství a důsledky pro pastorační práci s Romy	7
Situace dětí a mládeže v příhraničním regionu a strategie jejich rozvoje	9
Příklady dobré praxe	10
„Křídla“ vzdělávání chudých nadaných dětí	10
Setkávání rodin Cari-fe v Görlitz.....	11
Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež – šance pro život	12
„Šanci dát – šanci využít“ oceňovat, podporovat a požadovat.....	13
Závěr	14
Einleitung	15
Referate	16
Bildung von Schülern mit speziellen Bildungsbedürfnissen Strategien gegen sozialen Ausschuss im Bezirk Reichenberg für den Zeitraum 2011- 2015	16
BEWÄHRUNGSHILFE – „Recht für jeden Tag“	17
Anderes Verständnis der Religion und Konsequenzen für die pastorale Arbeit mit Roma	18
Situation der Kinder und Jugend in der Grenzregion und Strategien ihrer Entwicklung	20
Beispiele guter Praxis	22
„Flügel“ - Bildung für arme begabte Kinder	22
Familientreff Cari-fe in Görlitz.....	23
Verbände für Kinder und Jugend – Chance für das Leben.....	24
„Chancen geben – Chancen nutzen“ Wertschätzen, Fördern und Fordern.....	25
Schlusswort	27

Wstęp	28
Wykłady	29
Kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami nauczania Strategia walki przeciw socjalnemu wyobcowaniu v regionie libereckim w latach 2011 – 2015.....	29
PROGRAM KURATORYJNY– „Prawo na każdy dzień“	31
Różne rozumienie religii a konsekwencje w pracy duszpasterskiej z Romami	32
Sytuacja dzieci i młodzieży w regionie przygranicznym i strategia ich rozwoju	33
Przykłady dobrej praktyki	35
„Skrzydła” kształcenie zdolnych a ubogich dzieci.....	35
Spotkanie rodzin Cari-fe w Görlitz	36
Niskobudżetowy ośrodek dla dzieci i młodzieży - szansa dla życia	37
„Szansę dać - szansę wykorzystać” oceniać, pomagać i wymagać.....	38
Zakończenie	39

Europäische Union. Europäischer Fonds für regionale Entwicklung: Investition in Ihre Zukunft / Evropská unie. Evropský fond pro regionální rozvoj: Investice do vaší budoucnosti

Ziel 3 | Cíl 3

Ahoj sousede. Hallo Nachbar.
2007-2013. www.ziel3-cil3.eu

Úvod

Materiál, který se vám dostal do rukou, je výstupem z mezinárodního semináře „Silní pro život“. Seminář, zaměřený na práci se sociálně znevýhodněnými dětmi a mládeží navštěvující charitní zařízení v Euroregionu Nisa, se uskutečnil za finančního přispění Evropské unie z Fondu malých projektů Ziel 3 / Cíl 3 s podporou Euroregionu Nisa.

Naleznete zde nejen informace z příspěvků odborníků zabývajících se danou problematikou, ale také příklady dobré praxe charitních pracovníků z Česka, Polska a Německa.

Cílem této publikace i samotného semináře je vzájemné předání informací a sdílení zkušeností, které přispěje ke zkvalitnění práce v zařízeních pro znevýhodněné děti a mládež, v důsledku toho pak předpokládáme zlepšení sociální situace znevýhodněných dětí navštěvující tato zařízení. Lepší sociální situací je myšlen stav, kdy tyto děti budou mít větší šance v přístupu ke vzdělání.

Brožura je zároveň materiálem pro všechny organizace, jejichž činnost je zaměřená právě na zmiňovanou cílovou skupinu.

Sociálně znevýhodněný žák - definice:

Za sociálně znevýhodněné jsou pokládáni žáci (studenti), kteří nemají stejné příležitosti ke vzdělávání jako většinová populace žáků, a to hlavně v důsledku nepříznivých sociokulturních podmínek svých rodin nebo jiných prostředí, v nichž žijí.

Přednášky

Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami Strategie boje proti sociálnímu vyloučení v libereckém kraji na období 2011 – 2015

Mgr. Karel Bárta, vedoucí Oddělení vzdělávání a koncepcí Odboru školství, mládeže, tělovýchovy a sportu Krajského úřadu Libereckého kraje

Cíl strategie

Všem přístupný, efektivní, spravedlivý a inkluzivní vzdělávací systém, který je kapacitně i kvalitativně schopný všechny děti s jejich individuálními potřebami vzdělávat v hlavním vzdělávacím proudu.

Dva typy začleňování:

1. individuální začlenění žáků do tříd
2. skupinová integrace (zrušení speciálních škol a převedení tříd do běžných základních škol)

Základní priority

- 1. Změna financování mateřských, základních a středních škol**
  - začlenění školních poradenských pracovišť do systému standardního financování škol
  - vytvoření specifické nárokové podpory pro žáky ze sociálně znevýhodněného prostředí
- 2. Posílení dostupnosti, kvality a využití předškolní péče**
  - systém úhrady poplatků za MŠ ve prospěch dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí
  - odstranění diskriminačních kritérií pro přijímání dětí do veřejných mateřských školek
  - novelizace zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách tak, aby bylo možné ranou péči poskytovat dětem ze sociálně vyloučeného prostředí
  - zavedení možnosti nařídit docházku do mateřské školy v případě identifikace ohrožení školní úspěšnosti dítěte ze strany OSPOD
- 3. Posílení otevřenosti a kvality základního vzdělávání**
  - standardizace práce, metodické vedení a vzdělávání asistentů pedagoga
  - zavedení standardního systému prevence a řešení záškoláctví

- 4. Posílení kvality profesní přípravy a podpora středního školství**
  - prodloužit povinnou školní docházku až po získání minimálně výučního listu
- 5. Transformace péče o ohrožené děti**
  - vybudování systému a metodiky včasné identifikace ohrožení dítěte a případové spolupráce všech zainteresovaných subjektů
- 6. Transformace a posílení kvality poradenského systému**
  - posílení kapacity poradenských zařízení
  - standardizovat školní poradenská pracoviště při základních a středních školách
- 7. Posílení metodické připravenosti budoucích i stávajících pedagogických pracovníků**
  - zajištění dostatečné nabídky kvalitního vzdělávání v oblasti práce s dětmi/žáky/studenty ze sociálně vyloučeného či kulturně odlišného prostředí a nastavování inkluzivních metod výuky
- 8. Posílení kvality a navýšení grantové podpory opatření v oblasti vzdělávání sociálně vyloučených dětí**
  - zefektivnění dotační podpory nevládních neziskových organizací v oblasti podpory vzdělávání

Shrnutí a doporučení

Každému žákovi by mělo být umožněno inkluzivní vzdělání s jeho vrstevníky, i když ne vždy musí žák nabídky využít.

Důležitá je podpora specializovaných tříd ze strany politiků, kteří se mohou inspirovat v zahraničí, ale také spolupráce farností (např. návštěva specializovaných tříd a nízkoprahových center duchovním nebo zapojení těchto žáků do aktivního života farností).

PROBAČNÍ PROGRAM – „Právo pro každý den“

Bc. Dušan Václavíček, vedoucí oddělení sociálně právní ochrany dětí MěÚ Frýdlant

Probace

Probace znamená individuální práci úředníka s klientem – obviněným nebo odsouzeným – formou pravidelného osobního kontaktu. Společně zpracují probační program čili konkrétní, na kroky členěný plán dohledu, který odráží délku zkušební doby uložené povinnosti a omezení, která stanovil ve svém rozhodnutí soud (státní zástupce).

Probačních programů je celá řada, nejrozšířenějším z nich v celé ČR je program „Právo pro každý den“.

Cílem programu je pomoci mladým lidem, kteří se již dostali do střetu se zákonem, získat potřebné sociální dovednosti a kompetence a pochopit souvislosti a dopady jejich jednání, získat sebekontrolu.

Klienti programu jsou osoby ve věku 15 – 18 let (výjimečně 14 – 19 let), které se dopustily protiprávního jednání menší závažnosti.

Probační program ukládá soud pro mládež nebo státní zástupce, mladistvý však musí s účastí v programu souhlasit.

Všechny hodnotící materiály (test právních znalostí, denní hodnocení, hodnocení skupinové práce, závěrečná zpráva o účasti klienta, ale také hodnocení projektu účastníky) jsou postoupeny Probační a mediační službě, kurátorům a justici a mají významný vliv na rozhodování soudu.

Shrnutí a doporučení

Mezi nezbytné faktory účinnosti programu patří sebereflexe v souvislosti s trestnými činy a umění nést jejich důsledky. Na prvním místě by neměl být trest, ale podpora v rámci prevence.

Velkou roli zde hraje také politická scéna, která může pozitivně ovlivňovat vzory v médiích, ale také vznik nových nízkoprahových center a dalších míst pro resocializaci. Také církve se může více angažovat např. ve výchovných ústavech či přímo v „problémových“ rodinách. Charita si je vědoma potřeby vyškolených odborníků na danou problematiku a průběžného vzdělávání pracovníků Charity.

Odišné chápaní náboženství a důsledky pro pastorační práci s Romy

Dr. Vojtěch Eliáš, prezident Arcidiecézní charity Praha

V této části Vám budou představeny výsledky výzkumů, které proběhly na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze v letech 2004 a 2010.

Víra a Romové

Víra byla u Romů zkoumána na základě těchto otázek:

- zda jsou pokřtění
- jestli věří v Boha
- jestli chodí na mši
- jestli znají nějakou modlitbu a modlí se
- jestli mají doma Bibli

Za standardně věřící a zbožné křesťany je tedy možné považovat 29,6 % Romů z celkového počtu dotazovaných. Na otázku „Věříte v Boha?“ však odpovědělo kladně 92,1 % dotazovaných.

Obraz Boha u Romů

Většina Romů si myslí, že je má Bůh rád a nebojí se ho. Všechna tato fakta odpovídají křesťanské představě Boha jako milujícího Otce.

Oproti tomu vysoké procento z dotazovaného souboru si myslí, že Bůh, o kterém jsou přesvědčeni, že je má rád, také trestá. Velké procento se dokonce domnívá, že Bůh uděluje tresty fyzické (zlomení ruky apod.) Romové tedy vnímají své problémy, které je potkávají v jejich každodenním životě, jako Boží tresty. Takového Boha však katolická církev nehlasá.

Důsledky pro pastorači

U romské mládeže podobně jako u celé romské populace jsou silné náboženské prvky zcela jistě inspirované křesťanstvím, ale jako celek s křesťanstvím obtížně slučitelné.

Romové včetně mládeže se považují za věřící v Boha, přesto oproti křesťanství uznávají pouze dva základní rituály - křest a pohřeb, ostatní svátosti i slavení mše svaté pro ně nejsou rozhodujícími prvky.

Katoličtí kněží romskou mládež respektují, ale to je v tomto případě málo, je potřeba pro ni něco dělat. Je potřeba ukazovat Boha jako absolutní dobro a ne ho používat ke strašení a vyhrožování (jakkoli by se to mohlo zdát účinné).

Závěr

Romské etnikum je obecně majoritní společností nepřijímáno a odsuzováno. Romové však očekávají toto přijetí od Boha a právem tedy i od církve, jejímž úkolem je přinášet radostnou zvěst o milujícím a milosrdném Bohu. Ta to však dosud dělá prostředky, které se většinou mívají účinkem.

„Informace z výzkumu nechceme použít k segregaci, odsouzení, ale k nalezení způsobu, jak s Romy pracovat efektivněji,“ říká Vojtěch Eliáš.

Shrnutí a doporučení

Duchovní péče o lidi jiných kultur je důležitá nejen z hlediska náboženství, ale také socializace.

Je důležité naučit se porozumět životnímu způsobu a kultuře Romů. Výměna zkušeností v rámci církve a samozřejmě osobní zkušenosti kněží s Romy jsou přínosem pro práci s Romy a krokem vpřed. Zde je na místě úzká spolupráce s Charitou, která má z práce s Romy zkušenosti.

Vytváření pracovních míst a odstraňování segregovaných lokalit, případně podpora místních integračních iniciativ v segregovaných lokalitách, je úkolem politiků.

Situace dětí a mládeže v příhraničním regionu a strategie jejich rozvoje

Kristin Schütz, členka saského parlamentu, členka Výboru pro pomoc mládeži v Sasku, pracovnice Odboru mládeže v kraji Görlitz

V této kapitole naleznete shrnutí výzkumu, pro který byl záměrně zvolen okres Görlitz, kde je velmi vysoká nezaměstnanost a chudoba dětí mladších tří let dosahuje 35,9 %.

Vzhledem k výše uvedeným okolnostem je na tento region zaměřena zvýšená pozornost. Probíhá zde 60 projektů zaměřených na práci s mládeží v oblasti sportu a volného času a v průběhu let 2010 – 2013 se do této oblasti investovalo celkem 400 000 Euro. Na státní úrovni existuje Výbor pro pomoc mládeži, přímá podpora mládeže je pak úkolem spadajícím pod okres a větší města, kde existuje zemský plán podpory mládeže.

Na co se zaměřujeme:

- posílení systému podpory dětí a mládeže
- podpora mládeže v dalším odborném a profesním vzdělávání
- podpora žáků na pomocné a praktické škole a podpora jejich úspěšného přechodu do odborného vzdělávání
- rodiny dětí, obce, školy a další společenské složky (organizace práce s mládeží, atd.)
- místa pro vzdělávání mimo formální instituce (školy)
- motivace k dobrovolnictví
- realizace malých projektů na míru v místě (*Odpovědnost by měla být přenesena na poskytovatele v místě, který projekt zároveň napíše.*)

Prostředky:

- finanční příspěvek, který by měl posílit nabídky pro všechny mladé lidi ve státě Sasko
- místa pro pravidelná setkávání s mladými lidmi
- agentury pro pomoc mládeži, jejichž terénní sociální pracovníci zajišťují setkávání mládeže na venkově
- školní sociální pracovníci, kteří řeší osobní problémy dětí ve školách

- projekt společného polsko – německého gymnázia v okrese Görlitz je velkým přínosem pro výměnu zkušeností a sblížení německo – polské mládeže
- projekt společných hřišť v Görlitz - děti se učí spolupráci

Shrnutí a doporučení

Místní potřeby znají nejlépe ti, kteří v místě působí. Proto by měla být přenesena hlavní zodpovědnost týkající se tvorby projektů právě na pracovníky v místě realizace.

V tomto ohledu je důležité zůstat v úzkém kontaktu s politiky, kteří postup tvorby projektu mohou ovlivnit. Na druhou stranu realizátoři a tvůrci projektu, jako například Charita, by měli zajistit zpětnou vazbu (dobrou informovanost, statistiky apod.) politikům.

Příklady dobré praxe

„Křídla“ vzdělávání chudých nadaných dětí

Diecézní charita Legnice

Cíl: možnost vzdělání sociálně znevýhodněným dětem a mládeži

- do programu je zapojeno 1500 škol v Polsku
- v projektu pomáhají dobrovolníci i farníci, je zde velmi úzká spolupráce Charity s církví

Zdroje projektu:

- Spolupráce s hypermarkety Carrefour, které věnují na charitní účely různé školní pomůcky.
- V období velkého půstu před Velikonocemi přijímají děti a mládež tzv. „dar srdce“ – jedná se o jakousi sbírku, kdy si lidé finance za odepřenou věc vloží do pokladničky. Výtěžek z pokladniček putuje na pomoc potřebným.
- Rovněž před velikonočními svátky probíhá prodej svící. Peníze získané z prodeje jsou určeny na pomoc dětem a mládeži.
- Fond ochrany života soustřeďuje prostředky, které jsou určeny především pro matky, jejichž děti jsou ohroženy na životě z důvodu složitých životních podmínek, tedy i na projekt „Křídla“.
- Charita každý rok organizuje tábory pro děti z chudých rodin.

Shrnutí a doporučení

Solidarita se znevýhodněnými dětmi a mládeží by měla být samozřejmostí. Velký kus práce v této oblasti odvádí právě církve, a to nejen prostřednictvím sbírek, ale také dobrovolnickou službou (např. doučování dětí), která by měla být dostatečně podporovaná nejen ze strany církve a Charity, ale také politiků. Např. podpora společných volnočasových aktivit na školách také zvyšuje vzdělávací možnosti sociálně znevýhodněných žáků.

Setkávání rodin Cari-fe v Görlitz

Diecézní charita Görlitz

Cíl: posílení funkce rodiny

Cílová skupina: rodiny všech sociálních vrstev

Cílem setkávání je výměna zkušeností, proto je kavárna otevřená každému. Setkávání se účastní těhotné nezletilé matky, matky samoživitelky, migranty, přetížené rodiny, otcové s dětmi, atd.)

Cíleně jsou oslovovány rodiny, které mají těžké problémy s výchovou dětí a patří spíše k sociálně slabším vrstvám.

Služby jsou nízkoprahové a úzce propojené s dobrovolnictvím, jsou tedy bezplatné, rodiče si však zvykli na dobrovolný příspěvek.

Příklady činností:

- masáže miminek, batolecí skupina – hry pro rodiče s dětmi
- snídaně pro rodiče s dětmi
- kreativní a tematická odpoledne (zdravá výživa, tělesná hygiena, kulturní stránka života...), sportovní a pohybové hry
- pomoc s podáváním žádostí na různé úřady
- pomoc s organizací dne
- manželské a rodinné poradenství, poradenství pro těhotné
- poradenství v otázkách výchovy
- porodní kurzy, poradenství při kojení
- partnerská kavárna pro setkávání rodin s cizími lidmi, např. s tzv. kmoťíčky, kteří pomáhají rodinám s hlídáním dětí

Shrnutí a doporučení

Prvním krokem je tzv. „zasítování“ cílových skupin, čehož je dosahováno již samotným setkáváním. Zde také vzniká prostor pro vzájemnou interakci, působení odborníků (nejen z řad charitních pracovníků) a následně

osamostatnění klientů. Na místě je využití prostor farnosti, vytváření rodinných center v rámci farního společenství, ale také duchovní péče o pracovníky v těchto službách. Pravidelné setkávání pracovníků pak slouží nejen k vzájemnému předávání zkušeností, ale také k řešení vzniklých problémů. Ze strany politiků by měl vycházet silný zájem o rodinu jako takovou, nejen podporou rodinných center a dalšího poradenství, ale také prostřednictvím vlastního jednání, tzn. „jít dobrým příkladem“.

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež – šance pro život

Diecézní charita Litoměřice

Cíl: aktivní trávení volného času, bezpečné a příjemné prostředí a zároveň ochrana mladých lidí před sociálně - patologickými jevy

Cílová skupina: děti a mládež od 6 - 26 let, nejčastěji se jedná o děti, které se toulají na ulici nebo se pohybují v rizikových partách, nenavštěvují aktivně žádný kroužek, ani nemají žádné dlouhodobé zájmy, často jsou to děti ze sociálně slabých rodin.

Nabídka služby

- situační intervence
- pomoc s přípravou do školy (psaní domácích úkolů, referáty, projekty)
- rozvoj kognitivních a motorických dovedností, hygienických a společenských návyků
- volnočasové aktivity (sportovní, taneční, kreativní)
- zprostředkování kontaktu se společenským prostředím
- poradenství, informační servis, krizová pomoc
- kontakt s institucemi, doprovod
- práce s rodinou

Zásady

- Základním prvkem poskytované služby je individuální přístup ke každému klientovi.
- Služba respektuje přání a požadavky klienta a právo klienta rozhodovat o sobě.
- Pokud neposkytuje potřebnou službu, nabídneme službu jinde.
- V případě drogové závislosti či agresivity klienta je dočasně zakázán vstup a navržen další postup.

Shrnutí a doporučení

Společným znakem „nízkoprahů“ je nejen jejich dostupnost, ale také speciální sociální služby zaměřené na konkrétní cílovou skupinu. Pomocí individuálních plánů lze dosáhnout velkých pokroků, vždy je ale důležitá prevence. Zde je v moci politiků podpořit větší osvětu v oblasti návykových látek, pohlavních nemocí, kriminality mládeže atd. Při práci s cílovou skupinou je účelné využívat svědectví lidí, kteří si prošli podobnou zkušeností, ale také dosavadní pracovní výsledky.

„Šanci dát – šanci využít“ oceňovat, podporovat a požadovat

Diecézní charita Drážďany – Míšeň

Cíl: nabídnout vzdělání znevýhodněným studentům

„Ježíš chodil ke znevýhodněným, proto přijímáme všechny lidi, i ty znevýhodněné,“ říká ředitel školy.

Projekt představovaný ředitelem vyššího odborného učiliště pro soc. obory: sociální asistent a vychovatel je realizován právě na tomto učilišti. Škola je křesťansky orientovaná, ale otevřena vyznavačům všech náboženství (60 – 70 % žáků jsou však křesťané). Respektuje samozřejmě i nevěřící, stejný respekt však očekává od nich.

Pozitiva školy:

- V případech jazykových nedostatků či jiného znevýhodnění mají žáci možnost předvést svou motivaci a zkušenosti v ústním namísto písemného pohovoru.
- Škola přijímá 15 % sociálně znevýhodněných žáků.
- podpora sociálně znevýhodněných žáků (ukazatele: *žáci jsou zadlužení, školné či peníze za knihy neplatí včas, jsou agresivní, nechťejí jezdit domů, mají sociálně nápadné chování díky rodinným poměrům, rozvodu, přetížení rodičů či alkoholismu v rodině*). V těchto případech učitel přechází do role sociálního pracovníka.
- možnost snížení školného či zvýhodněné půjčky
- Pokud žák nestíhá, jsou mu nabídnuty možnosti, jak doplnit nedostatky.
- V případě nezletilých těhotných (16 - 17 let) a nefungující rodiny je nabídnuto řešení, jak školu dokončit.

Shrnutí a doporučení

„Vzdělávání a vzdělání je více než škola“, to jsou slova, která by měla respektovat každá vzdělávací instituce. Výše zmiňovaný vzdělávací program se zaměřuje především na osobnost žáka, respektuje jeho individualitu, což je pro rozvoj každé osobnosti stěžejní.

Závěr

Inkluze sociálně znevýhodněných lidí je v evropských zemích aktuálním tématem. Ať už toto znevýhodnění plyne z materiálních, intelektuálních, fyzických či psychických nedostatků, vždy může docházet (s ohledem na slabý společenský status) k vyloučení těchto osob, což dopadá na celou rodinu. Při práci v terénu je tedy vždy na prvním místě práce s rodinou.

Pokud proces inkluze v nějaké z evropských zemí stagnuje, je to problém celé Evropy. Velké rezervy se v rámci zúčastněných zemí ukázaly v oblasti politiky. Politika utváří rámec a podmínky pro práci se sociálně znevýhodněnou mládeží, je tedy na místě, aby se na vzniku těchto podmínek podílela také Charita, která může nabídnout zkušenosti z praxe, a tím nastavit směr dalšího působení.

Nabízí se však i další možnosti, jak podpořit sociální začleňování, jako např. sbírkové akce a činnost dobrovolníků, což zatím úspěšně probíhá v rámci Charity i církevních společenství.

Použitá literatura:

MATOUŠEK, Oldřich a kol. Sociální práce v praxi. Praha: Portál, 2005. 292 s. ISBN 80-7367-002-X

PRŮCHA, Jan. Pedagogická encyklopedie.1. Praha: Portál, 2009. 936 s. ISBN 978-80-7367-546-2

Einleitung

Die Broschüre, die wir Ihnen jetzt in die Hand geben, entstand auf dem internationalen Seminar „Stark für das Leben“. Das Seminar, das die Arbeit mit sozial benachteiligten Kindern und Jugendlichen in Caritas-Einrichtungen in der Euroregion Neisse thematisierte, wurde mit finanzieller Unterstützung der Europäischen Union aus dem Kleinprojektef im Ziel3-Programm veranstaltet.

Hier sind nicht nur die Informationen aus den Beiträgen der Experten, die sich mit der aktuellen Problematik beschäftigen, zu finden, sondern auch Beispiele einer guten Praxis der Sozialarbeit in Tschechien, Polen und Deutschland. Ziele dieser Publikation und des Seminars selbst sind, die Informationen auch auszutauschen und die Erfahrungen zu teilen, was zur Verbesserung der Arbeiten in den Einrichtungen für benachteiligte Kinder und Jugend beiträgt. Infolgedessen wird die Verbesserung der sozialen Situation von benachteiligten Kindern und Jugendlichen, die diese Einrichtung besuchen, angestrebt. Mit einer besseren sozialen Lage ist gemeint, dass den Kindern grössere Chancen auf eine bessere Ausbildung ermöglicht werden.

Die Broschüre dient zugleich als Material für alle Organisationen, deren Tätigkeit sich an der erwähnten Zielgruppe orientiert.

Sozial benachteiligter Schüler - Definition:

Mit sozial schwach werden Kinder und Jugendliche beschrieben, die nicht die gleichen Bildungschancen haben wie die Mehrheit der Bevölkerung und zwar hauptsächlich infolge der ungünstigen soziokulturellen Bedingungen in ihren Familien oder auch im Umfeld, in dem sie leben.

Referate

Bildung von Schülern mit speziellen Bildungsbedürfnissen Strategien gegen sozialen Ausschuss im Bezirk Reichenberg für den Zeitraum 2011- 2015

*Mgr. Karel Bárta, Departement für Bildung, Jugend und Sport des Kreisamtes
in Liberec Leiter der Bildungsabteilung*

Strategische Ziele:

Ein allen Schichten zugängliches, effizientes, gerechtes und inklusives Bildungssystem, das in Bezug auf Kapazität und Qualität fähig ist, alle Kinder mit ihren individuellen Bedürfnissen auszubilden.

Zwei Typen von Eingliederung:

1. individuelle Eingliederung der Schüler in Klassen
2. Gruppenintegration (Abschaffung der Sonderschulen und Übertragung der Förderklassen in Regelschulen)

Prioritäten

- 1. Änderung des Finanzierungssystems der Kindertageseinrichtungen, der Grund- und Mittelschulen**
  - Eingliederung der Schulberatungsstellen ins Regelfinanzierungssystem.
  - Gestaltung einer spezifischen Förderung für sozial schwache Familien
- 2. Stärkung der Verfügbarkeit, Qualität und Nutzung der Kindertagesstätte**
  - System der Bezahlung von Elternbeiträgen in Kindertagesstätten zugunsten von Kindern aus sozial schwachen Familien
  - Beseitigung der diskriminierenden Kriterien zur Aufnahme der Kinder in öffentliche Tageseinrichtungen
  - Novellierung des Gesetzes Nr. 108/2006 über Sozialdienstleistungen insofern, dass die Betreuung der benachteiligten Kinder rechtzeitig sichergestellt wird.
- 3. Stärkung der Offenheit und der Qualität der Grundschulbildung**
  - Standardisierung von Arbeitsprozessen, methodische Führung und Ausbildung der pädagogischen Assistenten. Einführung eines Systems der Prävention und von Projekten gegen Schulschwänzen.

4. **Stärkung der Qualität bezüglich der Ausbildung und Unterstützung der Sekundarstufe II**
  - Verlängerung der Schulpflicht mindestens bis man den Berufsabschluss bekommt
5. **Transformation der Betreuung von gefährdeten Kindern**
  - Aufbau eines Systems und Methodik bezüglich der Früherkennung von Gefährdung des Kindeswohls und mögliche Zusammenarbeit aller Beteiligten
6. **Transformation und Stärkung der Qualität im Beratungssystem**
  - Stärkung der Kapazitäten in den Beratungseinrichtungen
  - Schulberatungsstellen in Grund- und Mittelschulen standardisieren
7. **Stärkere methodische Vorbereitung zukünftiger pädagogischer Mitarbeiter**
  - Sicherstellung der qualitativ hochwertigen Bildung in der Arbeit mit Kindern/Schülern/Studenten aus sozial schwachem Umfeld und Anwendung von inklusiven Unterrichtsmethoden
8. **Stärkung der Qualität und Erhöhung der Zuschüsse im Förderungsprogramm im Rahmen der Bildung von benachteiligten Kindern**
  - Erhöhung der Zuschüsse an die Verbände zur Unterstützung der Bildung

Zusammenfassungen und Empfehlungen

Jedem Schüler sollte eine inklusive Ausbildung mit Gleichaltrigen ermöglicht werden, auch wenn der Schüler dieses Angebot nicht immer nutzt. Wichtig ist die Unterstützung der besonderen Klassen durch die Politik, die sich sowohl im Ausland inspirieren lassen können als auch durch die Zusammenarbeit mit Pfarreien (z. B. Besuch der besonderen Klassen und Drop-In-Zentren oder Beteiligung von Schülern am aktiven Leben der Pfarrei).

BEWÄHRUNGSHILFE – „Recht für jeden Tag“

Bc. Dušan Václavíček, Leiter der Abteilung für sozial-rechtliche Wahrung der Kinder der Stadt Frýdlant

Bewährungshilfe

Bewährungshilfe ist das individuelle Arbeiten eines Bewährungshelfers mit dem Klienten – dem Beschuldigten oder dem Verurteilten – auf Grund eines regelmässigen Kontaktes. Gemeinsam erarbeiten sie ein Programm der Bewährung aus, also einen detaillierten Plan der Überwachung des Verhaltens

und die Erfüllung von Weisungen. Die Dauer der Bewährungszeit wird vom Gericht bestimmt.

Bewährungshilfen gibt es eine grosse Menge, ein weit verbreitetes Programm in Tschechien heisst „Recht für jeden Tag“

Ziel dieses Programms ist es, den Jugendlichen zu helfen, die mit dem Gesetz in Konflikt gekommen sind. Notwendig ist es, die Fähigkeiten und Kompetenzen zu erkennen um die Zusammenhänge und Folgen ihrer Handlung zu begreifen und Selbstkontrolle zu gewinnen.

Die Klienten der Bewährungshilfe sind Personen im Alter von 15 bis 18 Jahren (ausnahmsweise von 14 - 19 Jahren), die ein Verbrechen leicht fahrlässig begangen haben (sie erfüllen ihre Schulpflicht nicht, sie lügen, fliehen von zu Hause u.ä.).

Alle Bewertungsmaterialien (Test der Rechtskenntnisse, Tagesbewertung, Bewertung der Gruppenarbeit, Abschlussarbeit über die Teilnahme des Klienten, aber auch die Bewertung des Projektes von Klienten) werden der Bewährungshilfe, dem Kurator, der Justiz zur Verfügung gestellt und haben einen wesentlichen Einfluss auf die Entscheidung des Gerichtes.

Zusammenfassung und Empfehlungen

Damit das Programm wirksam wird, ist es notwendig, Faktoren wie die Selbstreflexion im Zusammenhang mit der Straftaten zu beachten, ebenso in der Lage zu sein, die Folgen zu tragen. An erster Stelle sollte nicht die Strafe, sondern die Unterstützung im Rahmen der Prävention sein.

Eine große Rolle spielt hier auch die politische Szene, die Muster in Medien positiv beeinflussen kann, aber auch die Entstehung der neuen Verbände und weiterer Plätze zur Resozialisierung. Auch die Kirche kann sich mehr engagieren, z. B. in Erziehungseinrichtungen oder direkt in „problematischen“ Familien. Die Caritas ist sich bewusst, dass es erforderlich ist, Fachleute für diese Problematik auszubilden und weiterhin sorgt sie auch für Weiterbildung der Mitarbeiter in Caritas.

Anderes Verständnis der Religion und Konsequenzen für die pastorale Arbeit mit Roma

Dr. Vojtěch Eliáš, Präsident der Erzdiözesancaritas Prag

In diesem Teil werden Ihnen die Ergebnisse der Untersuchungen, die an der Katholisch-theologischen Fakultät an der Karls-Universität in den Jahren 2004 bis 2010 erfolgt haben, vorgestellt.

Glaube und Roma

Glaube wurde auf Grund dieser Fragen beforcht:

- Ob sie getauft sind
- Ob sie an Gott glauben
- Ob sie zur Messe gehen
- Ob sie ein Gebet kennen und beten
- Ob sie zu Hause eine Bibel haben

Für gläubige und fromme Christen werden 29,6 % der Roma aus der Gesamtzahl der Befragten gehalten. Auf die Frage „Glauben Sie an Gott?“ haben positiv 92,1 % der Befragten geantwortet.

Gottesbild der Roma

Die meisten Roma denken, dass Gott sie mag und haben keine Angst vor ihm. Alle diese Fakten entsprechen der christlichen Vorstellung über Gott, der als liebender Vater bekannt ist.

Ein Großteil der Befragten ist davon überzeugt, dass Gott sie mag, aber dass er auch straft. Die meisten vermuten sogar, dass Gott körperliche Strafen erteilt (gebrochene Hand). Roma nehmen also ihre Probleme, die ihnen jeden Tag begegnen, als Gottes Strafe wahr. So einen Gott verkündet die katholische Kirche jedoch nicht.

Folgen für die Seelsorge

Bei der Roma-Volksgruppe gibt es starke religiöse Elemente, die durch das Christentum inspiriert sind, aber schwierig mit dem Christentum vereinbar sind. Roma halten sich für Gläubige an Gott, obwohl sie im Vergleich zu Christentum nur zwei Grundrituale erkennen und zwar Taufe und Begräbnis, sonstige Sakramente sogar Messfeier finden sie nicht entscheidend. Katholische Priester respektieren die Roma-Volksgruppe, aber das ist in diesem Fall zu wenig, es ist mehr als nötig, dass sie mehr für sie tun. Es ist erforderlich, Gott als absolutes Gut darzustellen, auf keinen Fall ihn zu benutzen, um andere zu erschrecken oder zu bedrohen.

Schlusswort

Die Roma-Volksgruppe wird in der Regel durch die Mehrheitsgesellschaft nicht aufgenommen, sie werden eher verurteilt. Roma erwarten jedoch diese Annahme von Gott und ebenso auch von der Kirche, deren Aufgabe es ist, die frohe Botschaft von einem barmherzigen und liebenden Gott zu bringen. *Die*

„Informationen aus der Forschung wollen wir nicht zur Segregation benutzen, sondern wir wollen eine Lösung finden, wie man mit Roma effektiv arbeiten könnte,“ sagt Vojtěch Eliáš.

Zusammenfassung und Empfehlungen

Seelsorge für Menschen verschiedener Kulturen ist wichtig nicht nur in Bezug auf Religion, sondern auch auf Sozialisierung.

Es ist notwendig, Lebensweise und Kultur der Roma-Volksgruppe zu verstehen. Der Austausch von Erfahrungen im Rahmen der Kirche und selbstverständlich die persönlichen Erfahrungen zwischen Priestern und Roma-Volksgruppe sind von Vorteil für die weitere Arbeit mit ihnen und wird als ein Schritt weiter betrachtet. Daher ist die enge Zusammenarbeit mit Caritas, die über Erfahrungen mit Roma verfügt, sehr wichtig.

Arbeitsbeschaffung und Beseitigung sozialer Ungleichheit und Segregation, beziehungsweise Unterstützung lokaler Initiativen zur Intergration in abgelegenen Gebieten ist die Aufgabe der Politiker.

Situation der Kinder und Jugend in der Grenzregion und Strategien ihrer Entwicklung

Kristin Schütz, členka saského parlamentu, členka Výboru pro pomoc mládeži v Sasku, pracovnice Odboru mládeže v kraji Görlitz

Im Landkreis Görlitz gibt es eine hohe Arbeitslosigkeit und Kinderarmut. Aufgrund der oben genannten Umstände richtet sich auf diese Region eine erhöhte Aufmerksamkeit. Es gibt hier 60 laufende Projekte, die sich auf die Arbeit mit Jugendlichen im Sport und in der Freizeit konzentrieren. In den Jahren 2010 – 2013 wurden in diesem Gebiet insgesamt 400.000 Euro investiert. Es gibt einen staatlichen Ausschuss für Jugendhilfe. Die direkte Unterstützung der Jugend ist in der Verantwortung der Landkreise und grösseren Städte, wo es ein Plan zur Unterstützung der Jugendlichen gibt. Diese Richtlinie des Landkreises Görlitz für die Fachkrafftförderung der Kinder- und Jugendarbeit, fördert konkrete Angebote und Leistungen im präventiven Bereich der Kinder- und Jugendhilfe oder beim Abbau von benachteiligenden Situationen für Kinder, Jugendliche und junge Menschen.

Worauf wir uns konzentrieren:

- Stärkung des Unterstützungssystems für Kinder und Jugendliche
- Unterstützung bei der Berufsausbildung

- Unterstützung für einen erfolgreichen Übergang in die Berufsausbildung
- Unterstützung der Familien, der Kinder, Gemeinde, Schulen und andere soziale Einrichtungen (Organisation von Jugendarbeit usw)
- Schaffung von Ausbildungsplätzen
- Motivation zum bürgerschaftlichen Engagement
- Realisierung von kleinen Projekten vor Ort (*Die Verantwortlichkeit sollte an den Anbieter an dem Ort übertragen werden, der das Projekt zugleich zusammenfasst*)

Mittel:

- Finanzbeitrag, der die Angebote für alle jungen Menschen in Bundesland Sachsen stärken sollte.
- Plätze für regelmässige Treffen mit jungen Menschen
- Agenturen für Jugendhilfe, deren Sozialarbeiter ihre Treffen auf dem Lande organisieren
- Schulsozialarbeiter, die sich mit persönlichen Problemen der Kinder in den Schulen beschäftigen
- Projekt gemeinsames polnisch – deutsches Gymnasium im Landkreis Görlitz ist von grossem Vorteil für den Erfahrungsaustausch und die deutsch-polnische Annäherung von Jugendlichen
- Projekt – gemeinsame Spielplätze in Görlitz – Kinder sollen verstehen, was hinter dem Begriff „Zusammenarbeit“ steckt

Zusammenfassung und Empfehlungen

Örtliche Bedürfnisse kennen am besten diejenigen, die vor Ort wirken. Darum sollte die Hauptverantwortlichkeit bezüglich der Projekt-Bildung gerade an die vor Ort wirkende Mitarbeiter übertragen werden. Infolgedessen ist es erforderlich, in engem Kontakt mit Politikern zu bleiben, die das Projektverfahren beeinflussen können. Andererseits sollten die Implementierer und Schöpfer des Projektes, wie zum Beispiel Caritas, den Politikern Feedback geben. (gute Informiertheit, Statistiken usw.)

Beispiele guter Praxis

„Flügel“ - Bildung für arme begabte Kinder

Caritasverband für die Diözese Legnice

Ziel: benachteiligten Kindern und Jugend eine Ausbildung ermöglichen

- an dem Programm beteiligen sich 1500 Schulen in Polen
- mit dem Projekt helfen sowohl die Freiwilligen als auch Pfarrangehörige, es geht um eine enge Zusammenarbeit zwischen Caritas und Kirche

Projekt-Ressourcen:

- Zusammenarbeit mit Supermärkten Carrefour, die verschiedene Schulsachen zu wohltätigen Zwecken spenden
- Während der Fastenzeit vor Ostern nehmen Kinder und Jugend sog. „Geschenk mit Herz“ auf – es handelt sich um eine Sammlung, bei der der Gegenwert für einen Verzicht gespendet wird.
- Vor Ostern erfolgt ein Kerzenverkauf. Die Finanzmittel, die aus diesem Verkauf gewonnen werden, sind für Kinder und Jugendliche bestimmt. Die Stiftung „Fonds des Lebensschutzes“ sammelt Mittel, die vor allem für die Mütter bestimmt sind, deren Kinder komplizierte Lebensbedingungen haben.
- Caritas organisiert jedes Jahr einen Ferienlager für Kinder aus sozial schwachen Familien

Zusammenfassung und Empfehlungen

Die Solidarität mit benachteiligten Kindern und Jugendlichen sollte selbstverständlich sein. Einen großen Teil auf diesem Gebiet tut gerade die Kirche und zwar nicht nur mittels der Sammlungen sondern auch durch freiwillige Tätigkeit (z.B. Nachhilfeunterricht für Kinder). Dies sollte nicht nur von Kirche und Caritas ausreichend unterstützt werden, sondern auch durch die Politiker. z.B. Freizeitbeschäftigungen an den Schulen erhöht die Bildungsmöglichkeiten der benachteiligten Schüler.

Familientreff Cari-fe in Görlitz

Caritasverband für die Diözese Görlitz

Ziel: Stärkung der Familien

Zielgruppe: Familien aller sozialen Schichten

Die Menschen treffen sich, um ihre Erfahrungen austauschen zu können. Darum ist das Café für alle Menschen zugänglich. An den Treffen nehmen Schwangere, minderjährige Mütter, alleinstehende Mütter, überlastete Familien, Migranten, Väter mit Kindern usw. teil.

Gezielt werden Familien angesprochen, die Probleme mit der Kindererziehung haben und sie gehören eher zu den sozial schwachen Schichten.

Es handelt sich um ein niedrighschwelliges Angebot für das ein freiwilliger Beitrag erhoben wird.

Tätigkeitsbeispiele:

- Massagen für Babys, Krabbelgruppe – Spiele für Eltern
- Frühstück für Eltern mit Kindern
- Thematische Mitmach-Nachmittage (gesunde Ernährung, körperliche Hygiene, Kulturleben) Sport- und Bewegungsspiele
- Hilfe bei Antragstellung bei verschiedenen Ämtern
- Hilfe bei Tagesplanung
- Ehe- und Familienberatung, Beratung für Schwangere
- Beratung in der Erziehung
- Geburtskurse, Beratung beim Stillen
- Café für Partner, Familientreffen mit fremden Menschen, z. B. mit sog. Patenkindern, die den Familien beim Babysitten helfen.

Zusammenfassung und Empfehlungen

Der erste Schritt ist die Vernetzung der Zielgruppen, dies wird bereits mit den Begegnungen erreicht. Hier entsteht auch der Raum für gemeinsame Interaktion, die Wirkung der Experten (nicht nur aus Caritas) und darauf folgende Selbstständigkeit der Klienten. Positiv ist die Raumnutzung in der Pfarrei, die Gestaltung der Familienzentren im Rahmen der Pfarrgemeinde, auch durch die seelische Betreuung der Mitarbeiter in diesen Diensten. Das regelmässige Treffen dient nicht nur zur Übergabe der gegenseitigen Erfahrungen, sondern auch zur Lösung der entstandenen Probleme. Seitens der Politiker sollte ein grosses Interesse an Familie sein, sowohl durch die

Unterstützung der Familienzentren und weitere Beratung, als auch durch eigene Handlungen sog. „ein gutes Beispiel geben“.

Verbände für Kinder und Jugend – Chance für das Leben

Diözesancaritas Litoměřice

Ziel: aktive Freizeitbeschäftigung, sicheres und angenehmes Umfeld und gleichzeitig Schutz junger Menschen vor sozial-pathologischen Erscheinungen

Zielgruppe: Kinder und Jugendliche von 6 -26 Jahren, am häufigsten handelt sich um die Kinder, die auf der Strasse herumziehen oder sie bewegen sich in Risikogruppen, sie besuchen keine Hobbygruppen und haben auch keine langfristiges Interesse, oft handelt sich um die Kinder aus sozial schwachen Familien

Dienstleistungsangebot:

- situative Interventionen
- Hilfe bei der Vorbereitung auf die Schule (Hausaufgaben schreiben, Referate oder Projekte machen)
- Entwicklung kognitiver und motorischer Fertigkeiten, hygienischer und sozialer Gewohnheiten
- Freizeitbeschäftigung (Sport-,Tanz-, Kreativvereine)
- Kontaktvermittlung mit sozialem Umfeld
- Beratung, Infoservice, Krisenhilfe
- Kontakt mit Einrichtungen,Begleitung
- Arbeit mit der Familie

Prinzipien

- Das Grundelement der Dienstleistung ist der individuelle Umgang mit jedem Klienten.
- Die Dienstleistung respektiert Wünsche und Anforderungen der Klienten, selbst ihre eigene Entscheidungen zu treffen
- Falls die notwendige Dienstleistungen nicht zur Verfügung stehen, sind wir in der Lage, andere Variante woanders anzubieten
- Im Falle der Drogensucht des Klienten wird der Zutritt des Klienten zeitweilig verboten und ein weiteres Verfahren vorgeschlagen

Zusammenfassung und Empfehlungen

Gemeinsame Merkmale der „Verbände“ sind nicht nur ihre Erreichbarkeit, sondern auch spezielle Sozialdienstleistungen, die sich auf konkrete Zielgruppe konzentrieren. Mithilfe individueller Pläne ist es möglich, große Fortschritte zu erreichen. Prävention ist sehr wichtig. Hier liegt es in der Macht der Politiker, grössere Aufklärung bezüglich der Drogen, Geschlechtskrankheiten, Jugendkriminalität usw. zu unterstützen. Während der Arbeit mit der Zielgruppe ist es sinnvoll, Zeugenaussagen von Menschen zu nutzen, die bereits über so eine ähnliche Erfahrung verfügen und gleichzeitig gute Arbeitsergebnisse aufweisen.

„Chancen geben – Chancen nutzen“ Wertschätzen, Fördern und Fordern

Diözese Dresden – Meissen

Ziel: benachteiligten Jugendlichen eine Ausbildung anbieten

„Jesus ging zu Benachteiligten, deshalb nehmen wir alle Menschen auf, auch die, die benachteiligt sind“ sagt der Direktor der Schule.

Das Projekt, dass vom Direktor der Berufsfachschule für die Ausbildung zum Sozialassistenten und Erzieher vorgestellt wird, wird gerade an dieser Schule realisiert Die Schule ist katholisch, steht aber allen Jugendlichen offen. (60 – 70 % der Schüler sind Christen.

Vorteile der Schule:

- Bei mangelhaften Sprachkenntnissen oder auch anderer Benachteiligung gibt es Möglichkeiten der Unterstützung
- Die Schule hat ca. 15 % sozial benachteiligte Schülern
- Zur Unterstützung sozial benachteiligter Schüler (*Schüler sind verschuldet, Schulgebühren oder Geld für Bücher werden nicht rechtzeitig bezahlt, sie sind aggressiv, wollen nicht nach Hause fahren, auffälliges Sozialverhalten durch die Familienverhältnisse, Scheidung, Alkoholismus in der Familie*) übernimmt in diesen Fällen der Lehrer die Rolle des Sozialarbeiters
- Möglichkeit der Reduzierung der Studiengebühren oder zinsgünstige Kredite

- Falls der Schüler den Stoff nicht schafft, werden ihm Möglichkeiten angeboten, wie man das Verpasste nachholen kann.
- Für den Fall, dass Minderjährige schwanger werden (16 - 17 J.) und die Familie funktioniert nicht richtig, wird eine Lösung angeboten, wie die Schule beendet werden kann

Zusammenfassung und Empfehlungen

„Bildung und Ausbildung ist mehr als Schule“, das sind Wörter, die jede Bildungseinrichtung respektieren sollte. Bereits das oben genannte Bildungsprogramm konzentriert sich vor allem auf die Persönlichkeit eines jeden Schülers, man respektiert seine Individualität, was auch für die Entwicklung jeder Persönlichkeit entscheidend ist.

Schlusswort

Inklusion der sozial schwachen Personen ist in europäischen Ländern immer noch ein aktuelles Thema. Ob sich diese Benachteiligung aus materiellen, intellektuellen, physischen oder auch psychischen Mängeln ergibt, kann jederzeit zum Ausschluß von sozial schwachen Personen (in Bezug auf den niedrigen sozialen Status) kommen, was natürlich Auswirkungen auf die ganze Familie hat. Arbeiten im Sozialbereich ist also in erster Linie die Arbeit mit der Familie.

Wenn der Prozess der Inklusion in einem der europäischen Länder stagniert, handelt es sich um das Problem von ganz Europa. Grosse Reserven wurden im Rahmen der beteiligten Länder in der Politik festgestellt. Die Politik gestaltet die Rahmenbedingungen für sozial schwache Jugend, daher ist es wichtig, dass sich Caritas auch an der Entstehung dieser Bedingungen beteiligt, da sie auch Praxiserfahrungen anzubieten hat und damit auch die Richtung für weiteres Vorgehen einstellen kann.

Es bieten sich auch Möglichkeiten, wie man die soziale Inklusion unterstützen kann, wie z. B. Sammlungsaktionen und die Tätigkeiten von Freiwilligen, was bis jetzt erfolgreich im Rahmen der Caritas und der kirchlichen Gemeinschaft erfolgt.

Verwendete Literatur:

MATOUŠEK, Oldřich a kol. Sozialarbeiten in der Praxis. Prag: Portál, 2005. 292 s.
ISBN 80-7367-002-X

PRŮCHA, Jan. Pädagogische Enzyklopädie.1. Prag: Portál, 2009. 936 s.
ISBN 978-80-7367-546-2

Wstęp

Materiał, który dostajecie do ręki jest efektem międzynarodowego seminarium „Mocni dla życia”. Seminarium, dotyczące pracy ze socjalnie niedostosowanymi dziećmi i młodzieżą, odwiedzającymi ośrodki Caritas w Euroregionie Nysa, odbyło się dzięki środkom finansowym z Unii Europejskiej z Funduszu małych projektów Ziel 3 / Cíl 3/ Cel 3 z pomocą Euroregionu Nysa.

Znajdziecie tu nie tylko informacje z materiałów od fachowców trudniących się daną problematyką, ale też przykłady dobrych doświadczeń pracowników Caritas z Czech, Polski i Niemiec.

Celem tej publikacji i samego seminarium jest wzajemne przekazanie informacji i podzielenie się doświadczeniem, które pomogą zwiększyć jakość pracy w ośrodkach dla socjalnie niedostosowanych dzieci i młodzieży, w wyniku czego mamy nadzieję na polepszenie socjalnej sytuacji dzieci odwiedzających te ośrodki. Mówiąc lepsza socjalna sytuacja ma się na myśli stan, gdy te dzieci będą miały większe szanse w przystępie do kształcenia.

Broszura jest także materiałem dla wszystkich organizacji, których działalność jest ukierunkowana właśnie na wspomnianą grupę osób.

Socjalnie upośledzony uczeń - definicja:

Za socjalnie upośledzonych są uważani uczniowie (studenci), którzy nie mają jednakowych możliwości kształcenia w porównaniu z większością populacji uczniów, a to przede wszystkim z powodu niekorzystnych warunków rodzinnych albo innych środowisk, w których żyją.

Wykłady

Kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami nauczania Strategia walki przeciw socjalnemu wyobcowaniu v regionie libereckim w latach 2011 – 2015

*Mgr. Karel Bárta, kierownik Wydziału Kształcenia i Koncepcji Szkolnictwa,
młodzieży, wychowania i Sportu Wojewódzkiego Urzędu Liberec*

Cel strategii

Wszystkim przystępny, efektywny, sprawiedliwy i integracyjny system kształcenia, który umożliwia w sposób ilościowy i jakościowy kształcić wszystkie dzieci z ich indywidualnymi potrzebami w szkołach ogólnodostępnych.

Dwa rodzaje integracji:

1. integracja poszczególnych uczniów w klasach
2. integracja grupy (zniesienie szkół specjalnych i przeniesienie klas do zwykłych szkół podstawowych).

Podstawowe priorytety

- 1. Zmiana finansowania przedszkoli, szkół podstawowych i średnich**
  - włączenie szkolnych służb doradczych do standardowego systemu finansowania szkół
  - utworzenie specjalnego wsparcia dla uczniów ze społecznie upośledzonych środowisk
- 2. Poprawa dostępności, jakości i wykorzystania opieki nad dziećmi przedszkolnymi**
  - system wnoszenia opłat za przedszkola na korzyść dzieci ze środowisk społecznie upośledzonych
  - usuwanie dyskryminujących kryteriów przyjmowania dzieci do publicznych przedszkoli
  - nowelizacja ustawy nr 108/2006 o opiece socjalnej, w celu zapewnienia wczesnej opieki dla dzieci ze środowisk wykluczonych społecznie
  - wprowadzenie możliwości nakazania obecności dziecka w przedszkolu w przypadku stwierdzenia zagrożenia sukcesu edukacyjnego dziecka

- 3. Zwiększenie otwartości i jakości szkolnictwa podstawowego**
  - standaryzacja pracy, poradnictwo i kształcenie asystentów pedagogicznych
  - ustanowienie standardowego systemu zapobiegania i
  - rozwiązywania problemu wagarowania
- 4. Poprawa jakości szkoleń i wsparcia dla szkół średnich**
  - przedłużyć obowiązek nauki szkolnej aż do uzyskania co najmniej świadectwa zawodowego
- 5. Transformacja opieki o zagrożone dzieci**
  - stworzenie systemu i metodyki wczesnej identyfikacji zagrożeń dziecka a interwencyjna współpraca wszystkich zainteresowanych stron
- 6. Transformacja i wzmocnienie jakości systemu poradnictwa**
  - zwiększenie potencjału ośrodków poradnictwa
  - standaryzacja poradni szkolnych przy szkołach podstawowych i średnich
- 7. Wzmocnienie metodycznego przygotowania przyszłej i istniejącej kadry pracowników pedagogicznych**
  - zapewnienie wystarczającej oferty wysokiej jakości kształcenia w zakresie pracy z dziećmi / uczniami / studentami ze społecznie wykluczonych lub odmiennych kulturowo środowisk oraz określenie metod nauczania integracyjnego
- 8. Poprawa jakości i zwiększenie grantowych środków wsparcia w zakresie edukacji dzieci wykluczonych społecznie**
  - zefektywnienie pomocy dotacyjnej organizacji pozarządowych w zakresie promowania edukacji

Podsumowanie i rekomendacje

Każdemu uczniowi miała być umożliwiona integracyjna edukacja z rówieśnikami, i w przypadku, gdy uczeń nie zawsze wykorzysta tę ofertę. Ważne jest wspomaganie wyspecjalizowanych klas ze strony polityków, którzy mogą się inspirować za granicą, ale także współpraca parafii (np. odwiedzanie wyspecjalizowanych klas a niskobudżetowych ośrodków przez kapłana albo zaangażowanie uczniów do aktywnego życia parafii).

PROGRAM KURATORYJNY– „Prawo na każdy dzień“

*Lic. Dušan Václaviček, kierownik Wydziału socjalno-prawnej ochrony dzieci
Urzędu Miejskiego Frýdlant*

Kuratorium

Praca kuratora oznacza indywidualną pracę z klientem - oskarżonym lub skazanym - w formie regularnego kontaktu osobistego. Wspólnie opracowują program kuratoryjny czyli konkretny, podzielony na kroki plan monitorowania, który odzwierciedla długość okresu próbnego, obowiązki i ograniczenia przewidziane w wyroku sądu (prokuratora).

Programów kuratorskich jest wiele, najczęściej stosowanym na terenie Republiki Czeskiej, jest program „Prawo na każdy dzień“.

Program ma na celu pomoc młodym ludziom, którzy już weszli w konflikt z prawem, w celu uzyskania niezbędnych umiejętności i kompetencji społecznych i zrozumieć kontekst i konsekwencje ich postępowania, w celu uzyskania samokontroli.

Klientami programu są osoby w wieku 15-18 lat (wyjątkowo 14 do 19 lat), które popełniły mniejsze wykroczenia.

Program nakłada sąd dla nieletnich lub prokurator, nieletni wszak musi zgodzić się na udział w programie.

Wszystkie materiały oceny (test wiedzy prawniczej, oceny codzienne, oceny pracy grupowej, sprawozdanie końcowe o udziale klienta, ale także oceny uczestników projektu) są przekazywane do organom kuratoryjnym i mediacyjnym, kuratorom i organom prawa, i mają znaczący wpływ na decyzji sądu.

Podsumowanie i rekomendacje

Do niezbędnych czynników skuteczności programu należą autorefleksja w odniesieniu do przestępstw i sztuka ponoszenia ich konsekwencji. Na pierwszym miejscu nie miała by być kara, ale wsparcie w ramach prewencji. Dużą rolę odgrywa tu także scena polityczna, która może pozytywnie wpłynąć na wzorce w mediach, ale także pojawienie się nowych niskobudżetowych ośrodków i innych miejsc resocjalizacji. Również Kościół może być bardziej zaangażowany np. w instytucjach wychowawczych lub bezpośrednio w „problemowych” rodzinach. Caritas jest świadoma potrzeby wyszkolonych specjalistów z danej tematyki i ustawicznego kształcenia pracowników Caritas.

Różne rozumienie religii a konsekwencje w pracy duszpasterskiej z Romami

Dr. Vojtěch Eliáš, prezydent Caritas Archidiecezji Praga

W tym dziale będziemy prezentować wyniki badań, które miały miejsce na Katolickim Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Karola w Pradze, w 2004 i 2010 roku.

Wiara a Romy

Wiara Romów była badana na podstawie tych pytań:

- Czy są ochrzczeni
- Jeśli wierzą w Boga
- Jeśli chodzą na Mszę św.
- Jeśli znają jakąś modlitwę i modlą się
- Jeśli mają w domu Biblię

Za wierzących i pobożnych chrześcijan jest możliwe uznanie 29,6 % Romów z ogólnej liczby badanych. Na pytanie: „Czy wierzysz w Boga?” odpowiedziało twierdząco 92,1 % respondentów.

Obraz Boga u Romów

Większość Romów uważa, że Bóg ich miłuje i się Go nie boją. Wszystkie te fakty odpowiadają chrześcijańskiej koncepcji Boga jako kochającego Ojca. W przeciwieństwie, wysoki odsetek pytanymyśli, że Bóg, o którym są przekonani, że ich miłuje, również i karze. Duży odsetek nawet wierzy, że Bóg zsyła kary fizyczne (złamanie ręki, itp.) Romowie zatem postrzegają swoje problemy, które napotykają w codziennym życiu, jako karę Bożą. Jednakże takiego Bóg Kościół katolicki nie głosi.

Konsekwencje pracy duszpasterskiej

U młodzieży romskiej, jak w całej populacji Romów są silne elementy religijne z pewnością inspirowane przez chrześcijaństwo, ale jako całość są trudne do pogodzenia z chrześcijaństwem.

Romowie, w tym młodzież romska uważają się za wierzących w Boga, ale mimo to inaczej niż to jest w chrześcijaństwie uznają tylko dwa podstawowe rytuały - chrzest i pogrzeb, pozostałe sakramentach i celebrowanie Mszy świętej nie są dla nich kluczowymi elementami.

Księża katolicy mają szacunek dla młodzieży romskiej, ale w tym przypadku jest to mało, potrzeba dla niej coś zrobić. Trzeba pokazać Boga jako dobro absolutne a nie straszyć Bogiem (choć może się to wydawać skuteczne).

Konkluzja

Romska etyka jest przez większość społeczeństwa nieprzyjmowana i potępiona. Romowie zaś oczekują tego przyjęcia od Boga oraz, do czego mają prawo, od Kościoła, którego zadaniem jest nieść Dobrą Nowinę o miłującym i miłosiernym Bogu. Kościół jednak posługuje się w tym głoszeniu środkami, które w większości mija się z celem.

„Informacje z badań nie chcemy używać dla podzielenia, potępienia, ale aby znaleźć sposób na bardziej efektywną pracę z Romami,” Mówi Wojtech Eliaz.

Podsumowanie i rekomendacje

Opieka duchowa nad osobami innych kultur jest ważna nie tylko z punktu widzenia religii, ale także z punktu społecznego.

Ważne jest, aby nauczyć się rozumieć sposób życia i kulturę Romów. Wymiana doświadczeń w Kościele, i oczywiście osobiste doświadczenia kapłanów z Romami są cenne dla pracy z Romami i krokiem do przodu. Tutaj mamy do czynienia ze ścisłą współpracą z Caritas, która ma doświadczenie w pracy z Romami.

Tworzenie nowych miejsc pracy i eliminacja wydzielonych obszarów, wspieranie lokalnych inicjatyw integracyjnych w wydzielonych obszarach, jest zadaniem polityków.

Sytuacja dzieci i młodzieży w regionie przygranicznym i strategia ich rozwoju

Kristin Schütz, członkini Saksońskiego Parlamentu, członkini Komitetu ds. pomocy młodzieży w Saksonii, pracownik Wydziału młodzieży w powiecie Görlitz

Ten rozdział zawiera podsumowanie badań, na które został celowo wybrany powiat Görlitz, gdzie jest bardzo wysokie bezrobocie a ubóstwo dzieci poniżej trzech lat, wynosi 35,9 %.

Biorąc pod uwagę powyższe okoliczności na ten region zwraca się większą uwagę. Jest tu w toku 60 projektów ukierunkowanych na pracę z młodzieżą w sporcie i rekreacji a na przestrzeni lat 2010 - 2013 w tym obszarze zainwestowano łącznie 400.000,- Euro. Na szczeblu państwowym funkcjonuje Komitet, aby pomóc młodzieży, bezpośrednie wsparcie młodych ludzi jest obowiązkiem powiatu i większych miast, gdzie istnieje prowincjonalny plan wsparcia młodzieży.

Na co zwracamy uwagę:

- wzmocnienie systemu wsparcia dla dzieci i młodzieży
- wsparcie dla młodzieży w ustawicznym i zawodowym kształceniu
- wsparcie praktyczne dla uczniów w szkole; wspierać ich pomyślne przejście do kształcenia zawodowego
- rodziny dzieci, wspólnoty wsi i miast, szkoły i inne jednostki (organizacja pracy z młodzieżą, itp.)
- miejsca do nauki poza formalnymi instytucjami (szkoły)
- motywacja dla wolontariatu
- realizacja małych projektów lokalnych (*Odpowiedzialność należy przekazać na lokalnego organizatora, który zarówno projekt napisze*).

Środki:

- wkład finansowy, który powinien wzmocnić ofertę dla wszystkich młodych ludzi w Saksonii
- miejsca do regularnych spotkań z młodzieżą
- agencje, aby pomóc młodym ludziom, których pracownicy socjalni zapewniają spotkania młodzieży poza miejscem zamieszkania
- szkolni pracownicy społeczni, którzy mają do czynienia z problemami osobistymi dzieci w szkołach
- wspólny projekt polsko - niemieckiego gimnazjum w powiecie Görlitz jest wielkim atutem dla wymiany doświadczeń i zblżenia niemiecko - polskiej młodzieży
- projekt wspólnych kursów, miejsc rekreacji w Görlitz - dzieci uczą się współpracy

Podsumowanie i rekomendacje

Potrzeby lokalne najlepiej znają ci, którzy tam żyją i pracują. Dlatego powinna być przekazywana główna odpowiedzialność za opracowywanie projektów właśnie na pracowników w miejscu realizacji.

W związku z tym ważne jest, aby zostać w ścisłym kontakcie z politykami, które mogą mieć wpływ na rozwój projektu. Z drugiej strony, organizatorzy i twórcy projektu, tacy jak Caritas, powinni zapewnić politykom dobrą informację zwrotną (statystyki, itp.).

Przykłady dobrej praktyki

„Skrzydła” kształcenie zdolnych a ubogich dzieci

Caritas Legnica

Cel: możliwości kształcenia dla społecznie upośledzonych dzieci i młodzieży

- do programu jest włączonych 1500 szkół w Polsce
- w projekcie pomagają wolontariusze i parafianie, jest tu bardzo ścisła współpraca Caritas z Kościołem

Źródła projektu:

- Współpraca z hipermarketami Carrefour które ofiarują na cele charytatywne różne przybory szkolne.
- W okresie Wielkiego Postu przed Wielkanocą dzieci i młodzieży przyjmują tzw. „dar serca” – jest to rodzaj kwesty, gdy ludzie ofiarują pieniądze z dobrowolnych wyrzeczeń do wyznaczonych pudełek. Wpływy ze zbiórki są przekazane potrzebującym.
- Również przed świętami wielkanocnymi są sprzedawane świece. Dochód ze sprzedaży jest wykorzystywany na pomoc dzieciom i młodzieży.
- Fundusz ochrony życia koncentruje zasoby, które są przeznaczone specjalnie dla matek, których dzieci są zagrożone z powodu trudnej sytuacji życiowej, w tym i na projekt „Skrzydła”.
- Caritas corocznie organizuje obozy dla dzieci z ubogich rodzin.

Podsumowanie i rekomendacje

Solidarność z upośledzonymi dziećmi i młodzieżą powinna być oczywistością. Dużo pracy w tej dziedzinie wykonuje właśnie Kościół, a to nie tylko za pośrednictwem zbiórek, ale także wolontariackiej służby (np. douczenie dzieci), która powinna być odpowiednio wspierana nie tylko przez Kościół i Caritas, ale także polityków. Np. wspieranie wspólnych zajęć rekreacyjnych w szkołach zwiększa szanse edukacyjne uczniów w trudnej sytuacji społecznej.

Spotkanie rodzin Cari-fe w Görlitz

Caritas Görlitz

Cel: wzmocnienie funkcji rodziny

Grupa docelowa: Rodziny wszystkich warstw społecznych

Celem spotkania jest wymiana doświadczeń, dlatego kawiarnia jest otwarta dla wszystkich. Spotykają się tu nastoletnie matki w ciąży, samotne matki, imigranci, przeciążone rodziny, ojcowie z dziećmi, itp.)

Celowo są zapraszane rodziny, które mają poważne problemy z wychowaniem dzieci i należą raczej do socjalnie słabych grup społecznych.

Usługi są niskobudżetowe i ściśle związane z wolontariatem, są więc bezpłatne, ale rodzice przyzwyczaili się do dobrowolnego udziału (ofiary).

Przykłady działań:

- masaż niemowląt, grupa maluch - gry dla dzieci i rodziców
- śniadanie dla rodziców z dziećmi
- kreatywne i tematyczne popołudnie (zdrowe odżywianie, higiena fizyczna, kulturalna strona życia...), gry sportowe i ruchowe
- pomoc w składaniu wniosków do różnych organów
- pomoc przy organizacji dnia
- doradztwo małżeńskie i rodzinne, poradnictwo dla ciężarnych
- doradztwo w zakresie wychowania
- kursy rodzenia, porady na temat karmienia piersią
- partnerska Kafejka dla spotkań rodzin z obcymi ludźmi, takimi jak np. „mama chrzestna”, którzy pomagają rodzinom w opiece nad dziećmi

Podsumowanie i rekomendacje

Pierwszym etapem jest stworzenie „siatki” grup docelowych, co jest osiągnięte metodą spotkań z ludźmi. Tutaj pojawia się przestrzeń interakcji, działania specjalistów (nie tylko pracowników charytatywnych), które wiodą do niezależności klientów. Na miejscu wykorzystane są możliwości parafii, tworzone są rodzinne centra w parafii, jest także duchowa opieka nad pomagającymi pracownikami. Regularne spotkania pracowników służą nie tylko wymianie doświadczeń, ale także rozwiązywaniu problemów. Politycy powinni wykazywać silne zainteresowanie rodziną, nie tylko wspierać rodzinne centra oraz inne doradztwo, ale także poprzez swoje działania być „Dobrym przykładem”.

Niskobudżetowy ośrodek dla dzieci i młodzieży - szansa dla życia

Caritas Litoměřice

Cel: aktywny wypoczynek, bezpieczne i przyjazne środowisko, przy jednoczesnej ochronie młodych ludzi przed społeczno - patologicznymi zjawiskami

Grupa docelowa: dzieci i młodzież w wieku od 6 -26 lat, głównie są to dzieci, które włączają się po ulicach lub poruszają się w ryzykownych grupach, nie uczestniczą aktywnie w żadnym kółku zainteresowań, ani nie mają żadnych długoterminowych zainteresowań, często są to dzieci z rodzin w trudnej sytuacji społecznej.

Oferujemy usługi w zakresie:

- interwencje sytuacyjne
- pomoc w przygotowaniu do szkoły (zadania domowe, referaty, projekty)
- rozwój umiejętności motorycznych i poznawczych, zdrowotnych i społecznych nawyków
- działalność związana z wypoczynkiem (sportowa, taneczna, kreatywna)
- pośrednictwo w kontakcie z otoczeniem społecznym
- doradztwo, usługi informacyjne, pomoc kryzysowa
- kontakt z instytucjami, wsparcie
- praca z rodzinami

Zasady

- Podstawowym elementem świadczonych usług jest indywidualne podejście do każdego klienta.
- Służba respektuje życzenia i potrzeby klienta oraz prawo klienta do decydowania za siebie.
- Jeśli nie zapewnia potrzebnej usługi, możemy ją świadczyć w innym miejscu.
- W przypadku uzależnienia od narkotyków lub agresywności klienta jest tymczasowo zakazane odwiedzanie a zaproponowane kolejne kroki.

Podsumowanie i rekomendacje

Wspólną cechą „niskobudżetówek” jest nie tylko ich dostępność, ale także specjalne usługi socjalne skierowane do konkretnych grup docelowych. Za

pomocą Indywidualnych planów można osiągnąć duże postępy, ale zawsze ważne jest zapobieganie. W tej sferze jest w mocy polityków promować większą świadomość w kwestii uzależnień, chorób wenerycznych, przestępczości nieletnich, itp. Podczas pracy z grupą docelową przydatne jest korzystanie ze świadectw ludzi, którzy przeszli przez podobne doświadczenia, ale także z wyników wcześniejszych prac.

„Szansę dać - szansę wykorzystać” oceniać, pomagać i wymagać

Caritas Drezno – Meissen

Cel: zaproponować edukację upośledzonym studentom

„Jezus zbliżył się do cierpiących, dlatego akceptujemy wszystkich ludzi, i tych w najbardziej niekorzystnej sytuacji”, powiedział dyrektor.

Projekt przedstawiony przez dyrektora Wyższej Szkoły Zawodowej o kierunku socjalny asystent i pedagog jest realizowany w tej szkole. Szkoła jest nakierowana na chrześcijaństwo, ale otwarta dla wyznawców wszystkich religii (60 – 70 % studentów jest chrześcijanami). Respektuje oczywiście niewierzących, ale jednakowy szacunek oczekuje od nich.

Pozytywy szkoły:

- W przypadku braków językowych lub innych niedostatków mają uczniowie możliwość zaprezentować swoje zaangażowanie i doświadczenie w ustnym zamiast pisemnym wywiadzie.
- Szkoła przyjmuje 15 % uczniów w niekorzystnej sytuacji społecznej.
- Wsparcie dla uczniów w niekorzystnej sytuacji społecznej (wskaźniki: studenci są zadłużeni, nie płacą za naukę lub książki na czas, są agresywni, nie chcą wracać do domu, mają społecznie nieakceptowalne zachowania w związku z sytuacją rodzinną, rozwodem, przeciążeniem rodziców lub alkoholizmem w rodzinie). W tych przypadkach nauczyciel przechodzi do roli pracownika socjalnego.
- możliwość obniżenia czesnego lub kredytów preferencyjnych
- Jeśli uczeń zbyt wolno się uczy, są mu zaoferowane możliwości wypełnienia luk.
- W przypadku dziewcząt niepełnoletnich w ciąży (16 - 17 lat) i dysfunkcyjnych rodzin oferowane jest rozwiązanie jakim sposobem dokończyć szkołę.

Podsumowanie i rekomendacje

„Kształcenie i wykształcenie, to więcej niż szkoła” to są słowa, które miałyby szanować każda instytucja edukacyjna. Powyższy program szkolenia koncentruje się głównie na osobowości ucznia, szanuje jego indywidualność, a to jest dla rozwoju każdej osobowości jest kluczowe.

Zakończenie

Włączenie społecznie upośledzonych ludzi jest w krajach europejskich gorącym tematem. Niezależnie czy te niedostosowania wynikają z materialnych, intelektualnych, fizycznych lub psychicznych niedostatków, zawsze może dochodzić (z powodu słabej pozycji społecznej), do wykluczenia tych to osób, co wpływa na całą rodzinę. Podczas pracy w terenie jest zawsze na pierwszym miejscu praca z rodziną.

Jeśli proces integracji w którymś z krajów europejskich jest w zastoju, to jest to problem całej Europy. W państwach uczestniczących w spotkaniu wykazane zostały duże rezerwy w sferze polityki. Polityka kształtuje ramy i warunki do pracy z młodymi ludźmi w trudnej sytuacji społecznej. Wskazane więc jest, aby we stwarzaniu dobrych warunkach tej pracy swój udział miała również Caritas, która może zaoferować praktyczne doświadczenie, a jednocześnie ukierunkować przyszłe działania.

Istnieją i inne sposoby na promowanie integracji społecznej, takie jak np. kwesty czy działania wolontariuszy. To wszak już funkcjonuje w ramach Caritas i kościelnych społeczności.

Używane literatury:

MATOUŠEK, Oldřich a kol. Sociální práce v praxi. Praha: Portál, 2005. 292 s. ISBN 80-7367-002-X

PRŮCHA, Jan. Pedagogická encyklopedie.1. Praha: Portál, 2009. 936 s. ISBN 978-80-7367-546-2

Europäische Union. Europäischer Fonds für regionale Entwicklung: Investition in Ihre Zukunft / Evropská unie. Evropský fond pro regionální rozvoj: Investice do vaší budoucnosti

Ziel 3 | Cíl 3

Ahoj sousede. **Hallo Nachbar.**
2007-2013. www.ziel3-cil3.eu

Projekt je spolufinancován z ERDF (Evropského fondu regionálního rozvoje - Fond malých projektů Cíl 3 2007-2013) prostřednictvím Euroregionu Nisa.